

8. АНАЛИЗ НА ИНФОРМИРАНЕТО НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА ПО ВЪПРОСИТЕ НА РЕГИОНАЛНАТА СИСТЕМА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Предмет на анализа е информационната политика на общините в региона във връзка с регионалната система за управление на отпадъците.

Анализът се концентрира върху следните въпроси:

- ◆ Наличие на стратегически подход в информационно-разяснителната политика на общините във връзка с дейностите по управление на отпадъците;
- ◆ Информационни и разяснителни дейности и привличане на обществеността, чрез информиране за целта, обхвата и задачите на регионалната система за управление на отпадъците;
- ◆ Използвани методи и форми за предоставяне на информация на гражданите и фирмите относно предоставяните регионални услуги в областта на управление на отпадъците;
- ◆ Основни изводи и препоръки.

За осъществяване на ефективно управление на отпадъците в национален план е необходимо високо ниво на информационно обезпечаване относно протичащите процеси, свързани с отпадъците в страната. За целта е важно да бъдат ясно дефинирани основните направления, по които да бъде набрана информация. От съществено значение е изграждането на работеща информационна система, чрез която да бъде осъществена връзката между потребителите на информацията и източниците ѝ.

Анализа цели да установи дали в Регион Разлог се прилагат стратегически и интегриран подход за работа с обществеността и бизнеса по въпросите, свързани с образуване и управление на отпадъците. От направените проучвания се установи, че се прилагат различни мерки за разяснителни кампании сред населението. Стратегическият подход към тези кампании е важна крачка на общините, чрез която се цели достигането на максимално повече информация до гражданите и бизнеса.

Информирането на обществеността и бизнеса по въпросите на управлението на отпадъците са необходимост и в полза за постигане на целите, свързани с намаляване на количеството генерирани отпадъци и оползотворяването им и има ключово значение за успеха и добрите резултати на системите за управление на отпадъците съобразно йерархията за тяхното управление. Кампаниите за повишаване на общественото съзнание и консултации с участниците в процеса на управление на отпадъците, ще допринесат за разбиране на потенциалните възможности и ползи за околната среда, произтичащи от оползотворяването и рециклирането на отпадъците.

Проектът за изграждането на Регионалното депо Разлог е от 2004 год. Планираното за изграждане Регионално депо за общините в Регион Разлог, в близост до с.Баня, води до недоволство от страна на населението в региона. Реализирането на проекта за Регионалното депо в Община Разлог се забавя, поради заведени съдебни дела и подадени жалби до отделни институции от населението, противопоставящо се на изграждането на депото. По всяка една от тях е направена проверка за законосъобразност на действията. Поради тази причина са организирани многобройни срещи и обсъждания между местните власти и гражданите на Община Разлог. Провеждани са много разяснителни и информационни дейности, относно целите на Регионалната система за управление на отпадъците, нейните основни функции и задачи, начина на функциониране и ползите от

нейното изграждане. Според общинското ръководство на Община Разлог по всички дела съдът се е произнесъл в полза на общината. Спазени са всички законови процедури и строителството на обекта стартира отново едва през януари 2015г.

Интернет страниците на общините в Регион Разлог са основният обмен на информация при провеждане на различни кампании. Допълнителен обмен на информация се осъществява и чрез привличане на местните медии, които да подпомогнат за информационното образование на населението. Водеща община и собственик на депото в Регионалната система за управление на отпадъците за региона е Община Разлог. На интернет страницата на общината се публикува и предоставя актуална информация, свързана с управлението на отпадъците на регионално и общинско ниво.

Общините, членки на Регионално сдружение за отпадъци Разлог са длъжни да публикуват на своята интернет страница проектите на всички нормативни актове и документи, в т. ч. наредбите и програмите за управление на отпадъците. Мнения и предложения могат да изразяват всички заинтересовани лица, органи и неправителствени организации. След приемането им те се публикуват на интернет страницата на общината.

Основните национални документи, регламентиращи събирането на информация за отпадъците, са ЗУО и Наредба № 1 от 4 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри (обн. ДВ, бр. 51 от 20.06.2014 г.). Общините като задължени лица по Наредбата следва да предоставят информация за количествата приети за обезвреждане (депонирани) отпадъци, както количествата на отпадъците предадени за предварително третиране и/или рециклиране. Тук е важно да се подчертае, че изграждането и поддържането на информационна система за отпадъците на регионално ниво, на практика ще реши много от проблемите, свързани с информационната безопасност при вземането на управленски решения на регионално ниво. Липсата на изградена информационна система не позволява информацията да се генерира автоматично на съответните нива, което води до изразходването на значителни човешки и времеви ресурси за обработката на информация от хартиени копия или от образците, а при липса на достатъчно капацитет се забавя процесът на генериране на нужната информация за различни цели.

Освен интернет страниците на общините в региона, информация за управление на отпадъците се разпространява и чрез публикуване на съобщения на информационното табло в центровете на административно обслужване, както и при необходимост в местните вестници. Провеждат се информационни кампании със служителите на общинските администрации с цел обмен на информация с населението и лицата в частния сектор. При провеждане на кампаниите се разпространяват информационни материали (листовки и плакати) сред населението, свързани с различни групи отпадъци и тяхното третиране.

Разяснителната политика ще доведе до спазване на определените изисквания на общините, относно управлението на отпадъците, чрез което ще се улесни достигането на поставените цели за развитие в тази област. Използването на разяснителни кампании и предоставяне на информация, насочена към широката общественост (населението и бизнеса), подпомага дейностите при управление на отпадъците. Повишаването на общественото съзнание има за дългосрочна цел да постигне промяна в поведението на населението чрез осъзнаване на екологичните рискове, свързани с изчерпване на ресурсите, генерирането и обезвреждането на отпадъците. Обучението и комуникацията е процес, чрез който от една страна се предоставя информация на участниците, а от друга се обменят и оценяват идеи и дейности по управлението на отпадъците. Образованието и

комуникацията с участниците в дейностите по управление на отпадъците е изключително важна за:

- предоставяне на информация относно политиката по управление на отпадъците;
- получаване на информация, обратна връзка и подкрепа от участниците в управление на отпадъците;
- подпомагане на формулирането, приемането и прилагането на дейности, засягащи финансирането и възстановяването на разходите.

Провеждането на информационни и разяснителни дейности трябва да се насочат основно към:

1. Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци

Предотвратяването образуването на отпадъци се състои от следните елементи:

– Стриктно избягване на отпадъците - включва пълното избягване на генерирането на отпадъци, чрез реално премахване на вредните вещества или чрез намаляване на материалния и енергийния интензитет в производството, потреблението и разпространението;

– Намаляване на генерирането на отпадъци при източника - включва минимизиране употребата на токсични или вредни вещества и/или минимизиране консумацията на материали или енергия;

– Насърчаване на повторната употреба - включва многократната употреба на продукта в оригиналната му форма, по оригиналното му предназначение или като алтернатива, с или без допълнителна обработка;

– Рециклиране при източника - включва дейности, които позволяват използването на даден материал след обработка на територията на производителя на отпадъка. Примери са: използване след биологично третиране (домашно компостиране) и използване след пречистване.

Предотвратяване образуването на БО от домакинствата

Предотвратяването образуването на отпадъци е задача на генераторите на отпадъци. Повечето от домакинствата дори не са запознати с методите и начините за предотвратяването на отпадъците. Въпреки, че предотвратяването на отпадъци е първичното ниво в йерархията на управлението на отпадъците, за домакинствата избягването на битовите отпадъци е доста трудно.

В отпадъците от домакинствата преобладават отпадъците от ежедневието и в региона се характеризират както следва:

▪ *Отпадъци от кухни и „зелени“ отпадъци от градини.* Населението в региона, обитаващо вилни зони и малките населени места (села) има лично стопанство, при което отпадъчните зеленчуци и плодове, както и отпадъците от храна се оползотворяват като храна за отглежданите животни. Различна е ситуацията за населението, живущо в градовете и курортните населени места в общините, където такова оползотворяване на битовите отпадъци е невъзможно. За предотвратяване образуването на отпадъците от кухни и градини е препоръчително да предприемат мерки, като поощряване домашното компостиране сред населението. Предвид броя на населението, което може да прилага домашно компостиране, общият ефект на намаляване на отпадъците би донесъл положителен резултат.

▪ *Хартия (различна от опаковки).* Това са отпадъците от вестници, списания и рекламни брошури. Количеството на вестниците и списанията обикновено нараства с благосъстоянието на населението. Предотвратяването би означавало преминаване към електронни медии, като радио, телевизия и в частност интернет. Предвид факта, че тези

отпадъци са важно информационно средство, може да се заключи, че количеството им по-скоро ще се увеличи, отколкото ще намалее.

▪ *Опаковки.* Тези отпадъци са съставени в голямата си част от пластмаса и картон, освен това от композитни материали, метални кутии и стъкло. Възможността за предотвратяване на тези материали от домакинствата е крайно ограничена. Имайки предвид, че повечето продукти са опаковани неколнократно, то потребителят не е този, който е в най-силна позиция да ограничи опаковките. В такава се намират производителите на продуктите и опаковачата промишленост. Те определят вида на опаковките и опаковането на продуктите, като по този начин предопределят вида на получените в резултат отпадъци. Производителите на продукти имат много повече влияние върху този вид отпадъци при проектиране на опаковката.

▪ *Други отпадъци.* Към тази група могат да се причислят отпадъци като батерии, електрическо и електронно оборудване, строителни, едрогабаритни отпадъци, текстил и др. Предвид непрекъснато разрастващото се строителство, желанието на населението да използва модерно оборудване и факта, че иновацията изисква модернизация на електронното оборудване на всеки 2 до 5 години, тенденциите са за увеличаване генерирането на гореописаните отпадъци.

Както става ясно, предотвратяването на отпадъците в домакинствата е трудно за повечето компоненти на битовите отпадъци. При силна мотивация на населението, потенциалът от 60% за предотвратяване може да се достигне и в общините от региона. Това обаче ще изисква силно повишаване на информираността на населението. Но дори тогава ще сътрудничат само малък брой от домакинствата, които могат да си позволят такава промяна и като цяло по-скъпо поведение при пазаруване. Предварителната оценка показва, че въз основа на мерките за предотвратяване би могло да достигне 1 до 2% намаление на битовите отпадъци от домакинствата в средносрочен и дългосрочен план. Важна стъпка в това отношение са последващите действия, които Регионалното сдружение Разлог, в т.ч общините трябва да предприемат с извършване на прединвестиционно проучване, осигуряване на съоръжения за домашно компостиране и за поощряване на населението за използване на този подход.

Важен стимул е и потребителската такса. С възможността за освобождаване на 100% от заплащане на отчисленията за депониране, при намаляване количеството на депонирани биоразградими отпадъци, предотвратяването, повторната употреба и рециклирането стават все по-важни за домакинствата. В съответствие с опита и съгласно описаното по-горе, ефектите от схемите с такси могат да бъдат измервани най-вече в подобрени нива на рециклиране.

За да бъде компостирането успешно прилагано, особено земеделското и домашното, трябва да се провеждат непрекъснато разяснителни кампании, които да подчертават ползите за околната среда, (намалени разходи за транспорт и емисии, нужда от по-малки мощности за третиране, замяна на торфа и изкуствените торове в градинарството и т.н.), както и не на последно място финансовите ползи от домашното компостиране.

Предотвратяване и рециклиране на отпадъците в търговския сектор

По принцип съществуват две основни сфери за предотвратяване на отпадъците в търговския сектор, като:

- компаниите да прилагат мерки за намаляване на техните отпадъци.
- компаниите прилагат мерки за намаляване на отпадъците, което ще се появи, когато в края на жизнения цикъл на произведените от тях продукти те ще се загубят, като такива. Тези мерки попадат в принципа “Разширена отговорност на производителя”, който

е част от настоящата програма и е детайлно разгледан в Анализа на организацията за управление на отпадъците в регионалните съоръжения; финансиране и определяне на цени за услугите по управление на отпадъците в РСО Разлог.

Най-голяма част от отпадъците от търговската дейност са отпадъците от: производството, строителни отпадъци и отпадъци от офисите. Отпадъците от опаковки, които основно се генерират при разопаковането на отделните продукти като фолио, торби, стърготини, хартия, кенове и смачкан картон се използват от организациите за отговорност на производителя, които дори заплащат за осигурените материали, ако са подходящо сортирани. Това е от значение за стимулиране на частния сектор за подобряване или промяна на системите им за управление на отпадъците, чрез които търговците да погледнат на техните отпадъци като на материали, които биха могли да се избегнат или рециклират за по-малка стойност, отколкото да се депонират. По тази причина е необходимо да се осигури голямо търсене на рециклируеми материали така, че фирмите да имат възможност да рециклират рециклируемите си отпадъци. В тази връзка изключително важна роля имат Ооп, които са отговорни за развитието на пазара на нарастващото количество от опаковки.

За постигане на обмен на информация и трансфер на ноу-хау за подобряване на ефективността на управлението на отпадъците, от първостепенна важност е съществуването на диалог с частния сектор, работещ в сферата на управление на отпадъци. За увеличаване нивото на предотвратяване на генерирането и рециклирането на отпадъци от изключително важно значение са информационните кампании, насочени към цялостното население или отделни лица, които също така оказват влияние и на фирмите по отношение на сепарирането при източника. Активното участие на населението в предотвратяването и рециклирането на отпадъците трябва да се превърне в приоритет в управлението на отпадъци.

2. Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци

Увеличаването на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци води до минимизиране на количествата на рециклируемите отпадъци в общия поток на отпадъците, постъпващи на депо. Формулирането на количествени цели за рециклиране и оползотворяване, засягащи определени приоритетни потоци отпадъци е практическа мярка за налагане на рециклирането/оползотворяването.

Приоритетни за постигане на националните цели за рециклиране и оползотворяване на отпадъците са схемите за разделно събиране и рециклиране за следните групи отпадъци:

- отпадъци от опаковки и други битови отпадъци, подходящи за рециклиране (отпадъци от хартии и картони, пластмаси, метали и др.);
- отпадъци от офиси, административни сгради и учреждения;
- биоразградими отпадъци от домакинствата и заведенията за обществено хранене;
- едрогабаритни отпадъци;
- отпадъци от строителство и разрушаване на сгради;
- негодни за употреба автомобилни гуми;
- масово разпространени опасни отпадъци, като отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, луминесцентни лампи и др.

Кампаниите за повишаване на общественото съзнание и консултации с участниците в процеса на управление на отпадъците, ще допринесат за разбиране на потенциалните възможности и ползи за околната среда, произтичащи от оползотворяването и рециклирането на отпадъците. Общините в Регион Разлог провеждат кампании съвместно с организациите по оползотворяване, с които имат сключени договори за масово

разпространените отпадъци, като предварително определят местата и датите, и своевременно уведомяват населението.

3. Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране на отпадъци.

За да бъде системата достатъчно ефективна, то населението трябва да бъде запознато не само с нейното съществуване, но с важността от опазване на околната среда и до резултатите, които тя ще доведе при правилно функциониране. Успехът на системите за разделно събиране на отпадъци зависи в огромна степен от участието и заинтересоваността на населението.

Необходимо е провеждане на постоянна информационно-образователно кампания за популяризиране на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки в общините от региона, която да цели запознаване на населението с целите и функциите на системата, разделното събиране на отпадъците от домакинствата и офиса, ползите за околната среда от разделното събиране на отпадъците и др.

4. Предотвратяване и намаляване на риска от стари замърсявания с отпадъци

Наличието на нерегламентирани сметища и стари замърсявания с отпадъци, налага предприемане на мерки за тяхното почистване, саниране и рекултивация. Най-често нерегламентираните сметища се образуват от безразборното изхвърляне на отпадъци в покрайнините на малките населени места и градовете, извън маршрута на системата за организирано сметосъбиране и сметоизвозване в общините. С цел предотвратяване риска от стари замърсявания и образуване на нови такива, общините в региона, са предприели действия по почистването им чрез включване в кампании за борба срещу неразумното образуване и разпространение на отпадъци.

Общините в Регион Разлог са наложили през годините няколко кампании сред населението, които целят привличането на интереса им към дейностите по управлението на отпадъците. Кампаниите са ефикасна и образователна мярка за намаляване и предотвратяване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. Събраните отпадъци от замърсените терени по време на инициативите са извозвани и депонирани на депото за неопасни битови отпадъци в м. „Седръч“. Кампаниите са насочени и към кътове за отдих и облагородяване на съответните пространства. Целта е да се повиши екологичната култура, да се следват съвременните тенденции в сферата на опазване на околната среда и да се насърчи участието с доброволен труд на гражданите, и младите хора в създаването на по-добра жизнена среда.

За поддържане чистотата в малките населени места, кметовете и кметските наместници опитват да привлекат и местното население, като ги насърчават да поддържат добро хигиенно състояние на и около имотите си. Всяка година на териториите общините се прави пролетно почистване, озеленяване и освежаване на обществените места. Включени са и замърсени терени извън населените места, което дава възможност за почистване на големи територии, както общински, така и частни.

Мерките и кампаниите, които общините са въвели и наложили през годините са ефикасни, но въпреки това по-голямата част от тях не достигат в достатъчно широк аспект до населението. Необходимо е да бъдат организирани още различни кампании за привличане на населението към дейността. Населението е основен участник в процеса на управление на отпадъците, защото то е постоянен техен генератор и поради това трябва да бъде информирано за въздействието върху околната среда, причинено от обезвреждането на

отпадъци, както и за възможностите и отговорностите относно предотвратяването и оползотворяването на отпадъците.

Също така предвид законодателните промени в областта на отпадъците е необходимо населението да се запознае с тях, с новите изисквания за третиране и управление на отпадъците, наложената йерархия, както и с проблемите пред общините за достигането им и претърпените вреди и пропуснати ползи при неспазване на изискванията. Необходимо е да се организира запознаване на населението и фирмите с всеки един етап от йерархията за управление на отпадъците, както и необходимите начини и действия за достигането.

Добре е, за да се организират правилно тези дейности, ежегодно общините да изготвят график и обобщени предложения за извършването на конкретните кампании, както и да се определи необходимият ресурс за това. Ако този график предварително се обяви на населението ще може на по-късен етап да се организира по-лесно, а населението ще бъде подготвено за него. Също така е добре общините да изготвят и брошури, дигитални и др., чрез които по-лесно ще бъде разбрано посланието за добро управление на отпадъците.

Основни изводи и препоръки

✓ Регионално сдружение за управление на отпадъците Разлог изпълнява всички ангажименти за консултации с обществеността, по изготвяне на планове, програми и инвестиционни предложения, произтичащи от екологичното законодателство, свързани с управлението на отпадъците и изграждане на Регионалната система за управление на отпадъците в Регион Разлог. Като водеща община в регионалното сдружение, Община Разлог, отговаря за подготовката и управлението на проекта за изграждане на Регионална система за управление на отпадъците Разлог. На интернет страницата на общината се публикува и предоставя актуална информация, свързана с управлението на отпадъците на регионално и общинско ниво;

✓ Общините са длъжни да публикуват на своята интернет страница проектите на всички нормативни актове и документи, в т. ч. наредбите и програмите за управление на отпадъците. Като членове на регионално сдружение за отпадъци, общините в Регион Разлог са задължени да предоставят на обществен достъп Проектът на Регионалната програма за управление на отпадъците, чрез публикуване ѝ на интернет страниците на общините, за консултации със заинтересованите страни. Мнения и препоръки могат да изразят всички заинтересовани лица, органи и неправителствени организации. След приемането на програмата от органа на регионалното сдружение, одобрената програма ще се публикува на интернет страниците на общините Разлог, Банско, Белица и Якоруда;

✓ Публикуването на информация на интернет страниците на общините не е напълно достатъчно. Поради тези причини се използват и други средства за масово осведомяване. По този начин се цели по-голяма част от населението да има достъп до информацията и да се привлече тяхното активно участие. Достигнатите резултати до тук по отношение на информираността и предоставянето на информация на гражданите е добро, но е необходимо подобряването им и увеличаване на кампаниите, чрез което ще се увеличат възможностите на Регионалното сдружение за достигането на набелязаните мерки в развитието на дейността по управлението на отпадъците на регионално ниво;

✓ С осъществяването на информационни кампании за предотвратяването на отпадъците и за насърчаване населението и бизнеса да събира разделно отпадъците и за насърчаване домашното компостиране са ангажирани общинските служители в общините и лицата отговорни за дейностите по отпадъци на регионално ниво;

✓ Създадената организация в общините за събиране, обработване и предоставяне на информация във връзка с нормативните изисквания е ефективна за изготвяне на анализи и вземане на правилни решения за управление на отпадъците;

✓ Основния проблем е събирането на информация от лицата, които извършват дейности по управление на отпадъци на територията на общините самостоятелно. Това в голяма степен са площадките за предаване на отпадъци, т.н. „вторични суровини”, лицата, които самостоятелно са сключили договори с фирми и/или организации и предават отпадъците си директно на тях. При липса на информация за тези отпадъци не може да се определи точното количество на образуваните отпадъци. В този случай при изчисляване на целите, същите няма да бъдат точни и коректни. Лицата извършващи дейности с битови отпадъци, в т.ч. биоотпадъци са задължени да водят отчетни книги и да предоставят годишни отчети, съгласно изискванията на Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри (обн. ДВ, бр.51 от 20.06.2014г.). Също така е необходимо да се извършват периодични проверки от общинските служители, с което да се контролира дейността на площадките, на които се предават отпадъци, както и достоверността на данните;

✓ За правилното планиране на дейностите по управление на отпадъците е необходима пълна и коректна информация за количествата и състава на образуваните отпадъци на територията на региона, както и ефективна комуникация между всички участници в регионалното управление на отпадъци. В тази връзка е възможно внедряване на информационна система за управление на отпадъците с осигуряване на онлайн връзка с Регионалното депо за неопасни отпадъци Разлог и осигуряване на компютърна конфигурация за отчитане на количествата постъпващи отпадъци, както и начина им на транспортиране и приемане в депото. С това ще се улесни бързия достъп до информация в реално време и Община Разлог ще има възможност за осъществяване на пряк контрол. Въвеждането на интегрирана информационна система ще подобри качеството на информацията и осигури възможност за предприемане на адекватни и навременни действия и управленчески решения от страна на Регионалното сдружение Разлог за подобряване на услугите по управление на отпадъците. Създаваната организация следва да гарантира проследимост, пълнота и достоверност на първичната информация, с цел осигуряване на надеждни обобщени данни.